МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Західнодонбаський інститут

Кафедра соціально-гуманітарної підготовки та права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

спеціальності: 081
Право

освітнього рівня: перший
(бакалаврський)

освітньої
програми: Право

Затверджено
Науково-методичною радою
Західнодонбаського інституту
ПрАТ "ВНЗ "МАУП"
від 25 червня 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td>Найменування показників</td><td>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни

Деннє відділення</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів -4</td><td>Галузь знань
08
Право
(шифр і назва)</td><td colspan="2" rowspan="2">Варіативна</td></tr>
<tr><td>Напрям підготовки
081
Право
(шифр і назва)</td></tr>
<tr><td>Модулів -</td><td rowspan="6">-</td><td colspan="2">Рік підготовки</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів –4</td><td>-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання _____

(назва)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 120</td><td>-й</td><td>8-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних –2
самостійної роботи студента –2</td><td rowspan="10">Ступінь вищої освіти:

<u>бакалавр</u></td><td>год.</td><td>26год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>14год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td><td>0 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>80 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td colspan="2">год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:</td></tr>
<tr><td></td><td>залік</td></tr>
</table>

2. Мета, завдання та місце дисципліни у навчальному процесі

Україна як держава, що розташована в центрі Європи стала тією державою через яку проходять більшість шляхів економічної, політичної, культурної та багато інших видів співпраці держав, міжнародних організацій, а також контактів між людьми як східної частини світу, так і західної.

Такий процес викликав потребу в тому, щоб по новому підійти до вивчення різних галузей права, розвитку та існування інститутів правових шкіл, правових систем держав.

Тому, в даний час, не виникає сумніву в актуальності вивчення студентами - юристами особливостей права Європейського Союзу як регіонального феномену.

Метою навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» є:

-ознайомити студентів з правовою системою ЄС;

-сформувати у студентів правничий світогляд, правосвідомість і правову культуру правознавця, юридичне мислення;

-навчити студентів застосовувати теоретичні правничі знання на практиці;

-навчити студентів самостійно поглиблювати і оновлювати правничі знання.

Завданням навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу»:

-ознайомити студентів з історичними передумовами та сучасною системою права ЄС;

-ознайомити студентів з європейськими процесами гармонізації та уніфікації в окремих галузях права;

-навчити студентів здійснювати аналіз міжнародно-правових актів ЄС;

-навчити студентів володіти юридичною термінологією та понятійним апаратом в сфері права ЄС.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Право Європейського союзу» є важливим компонентом освітньої програми за спеціальністю «Право», галузі знань «Право».

Навчальна дисципліна «Право Європейського союзу» пов'язана з навчальними дисциплінами: «Теорія держави та права», «Міжнародне право», «Міжнародно - правовий механізм захисту прав людини», «Міжнародне приватне право» тощо.

Згідно з навчальним планом цей предмет вивчається на 4 - му курсі протягом 8 семестру. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- поняття, зміст та історичний розвиток європейської інтеграції; систему органів та інститутів Європейського Союзу, їхню компетенцію; джерела та принципи права Європеського Союзу; правові основи інтеграції України в Європейський Союз.

вміти:

- орієнтуватися в системі законодавства Європейського Союзу і практиці країн-учасниць; тлумачити норми права Європейського Союзу; використовувати норми права Європейського Союзу у вирішенні професійних завдань.

Зміст навчальної дисципліни розглядається в темах визначених програмою:

Змістовий модуль 1. Поняття та основні категорії права ЄС

Тема 1. Поняття і структура права Європейського Союзу.

Тема 2. Джерела права ЄС.

Тема3.Співвідношення права Європейського Союзу як міжнародної структури з національним правом.

Тема 4. Компетенція Європейського Союзу.

Тема 5. Організаційна структура Європейського Союзу

Тема 6. Прийняття правових актів в ЄС.

Змістовий модуль 2. Окремі аспекти права Європейського Союзу

Тема 7. Засоби судового захисту в праві Європейського союзу та Ради Європи.

Тема 8. Європейські стандарти в сфері вільного руху товарів.

Тема 9.Європейські стандарти в сфері вільного руху капіталів.

Змістовий модуль 3.Окремі аспекти Європейського права

Тема 10. Європейські стандарти в сфері прав людини.
Тема 11. Європейське корпоративне право та політика конкуренції.
Тема 12. Європейські стандарти в митному праві.

Змістовий модуль 4. Окремі аспекти Європейського права

Тема 13. Європейське податкове право.
Тема 14. Європейські стандарти в сфері кримінального права.
Тема 15. Європейські стандарти в інформаційній сфері.

Основними організаційними формами вивчення курсу є лекції, семінарські заняття, виконання самостійних робіт у вигляді питань з певних тем, а також контрольні заходи – контрольна роботи, залік.

Самостійна робота передбачає вивчення матеріалів підручників, навчальних та методичних посібників, опрацювання законодавчих та нормативних актів, монографій, статей періодичних видань тощо.

Оцінювання знань студентів відбувається під час поточного, модульного та підсумкового контролю. Об'єктами поточного контролю є: знання та практичні навички, творчі здібності студента; систематичність та активність поточної роботи; результати виконання обов'язкових завдань з практичних занять, а також завдань для самостійного опрацювання.

Оцінювання знань здійснюється на семінарських заняттях шляхом усного і письмового опитування, перевірки самостійних завдань, проходження модульного контролю.

Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі та результатів заліку за 100-бальною системою з подальшим переведенням традиційної шкали оцінювання за системою ECTS.

3. Програмний матеріал
вивчення навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття та основні категорії права ЄС

Тема 1. Поняття і структура права Європейського Союзу
Панєвропейська течія та її значення для розвитку європейського права. Представники-юристи та їх діяльність в Лізі Націй щодо впровадження ідеї створення єдиної Європи. Ідеї 40-50 років минулого століття про створення «європейської сім'ї». Жан Монне та Роберт Шуман та їх діяльність по впровадженню європейської інтеграції як основи для створення єдиного правового простору. Декларація Шумана (9 травня 1950 р.). Створення Ради Європи як повноправної міжнародної організації. Заснування та діяльність Європейського об'єднання вугілля та сталі і його роль щодо розвитку та становлення Європейського права. Створення та діяльність Європейського економічного співтовариства та Євроатому. Створення Європейського союзу. Співвідношення понять «право Європейського союзу» та «Європейське право». Загальна характеристика джерел права ЄС. Співвідношення і взаємовплив національного права та права Європейського союзу (ЄС), Ради Європи (РЄ), Організації Безпеки та Співробітництва Європи (ОБСЄ) й інших міжнародних міжурядових європейських організацій. Система норм права ЄС. Класифікація норм права ЄС відповідно до їхніх соціально-правових характеристик та їх ролі у здійсненні інтеграції, відповідно до особливостей предметної сфери їх дії чи об'єкта регулювання, за формально юридичними ознаками, відповідно до ступеня юридичної сили тощо. Резолюційні, звичаєві та юдикаційні норми ЄС.
Тема 2. Джерела права ЄС
Формування та розвиток європейського права як регіональної підсистеми міжнародного права. Загальна характеристика джерел європейського права. Формування регіональних міжнародно-правових комплексів (європейське право людини, право Європейського Союзу тощо) та їх джерела. Формування «м'якого права» («soft law»). Класифікація джерел права Європейського союзу. Визначення «первинного законодавства» Європейського союзу. Дія в часі та просторі первинного законодавства ЄС. Договори як конституційна структура для права Європейського Союзу. Загальна характеристика установчих документів. Порядок перегляду установчих документів. Визначення «похідного законодавства» Європейського союзу. Загальна характеристика законодавчого актів органів ЄС як вторинного законодавства Європейського Союзу. Загальна характеристика інших актів органів ЄС (міжнародних договорів Європейського Союзу з третіми країнами та організаціями, додаткових угод та конвенцій, внутрішніх регламентів, індивідуальних рішень, міжінституціональних угод тощо) як вторинного законодавства ЄС. Порядок опублікування та вступу в силу похідного законодавства Європейського Союзу. Міжнародне право як джерело права Європейського Союзу. Співвідношення міжнародного права з нормативними актами Європейського Союзу. Загальні принципи права як джерело права Європейського Союзу. Міжнародні звичаї, що склались в процесі діяльності Європейського Союзу та доктрина як джерела права ЄС. Джерела прецедентного права Європейського Союзу.
Тема 3. Співвідношення права Європейського Союзу як міжнародної структури з національним правом
Питання прямої дії та прямого застосування нормативних актів Європейського Союзу. Умови набуття прямої дії. Вертикальна і горизонтальна пряма дія. Виключення з горизонтальної прямої дії. Непряма дія нормативних актів Європейського Союзу. Питання верховенства права Європейського Союзу. Принцип субсидіарності, встановлений Єдиним європейським актом, в сфері співвідношення права Європейського союзу з національним правом. Уніфікація та гармонізація права країн-членів Європейського Союзу. Співвідношення права Ради Європи та інших європейських інституцій як міжнародних структур з національним правом. Питання імплементації норм міжнародних договорів, укладених в рамках міжнародних організацій, в національне право країн-учасниць.

Особливості співпраці України з Європейськими структурами.
Тема 4. Компетенція Європейського Союзу
Розподіл повноважень між Європейським союзом та державами-членами відповідно до первинного законодавства ЄС. Залежність входження сфери регулювання до певної категорії повноважень (виключних, конкуруючих та паралельних) ЄС щодо національних органів влади від суттєвих положень Договору про функціонування Європейського Союзу і від усієї його структури. Зростання обсягу компетенції Організації. Затвердження виключної юрисдикції Союзу в деяких галузях (наприклад, щодо місцевих цінових стандартів, зберігання морських ресурсів, в сфері укладання міжнародних договорів щодо атомної енергетики тощо) за допомогою Суду ЄС. Перехід повноважень Європейської спільноти (колишня перша опора) та компетенції по питанням співробітництва поліції та судових органів в кримінально-правовій сфері (колишня третя опора) до Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей. Розширення предметів виключної компетенції Європейського союзу, внесені Лісабонськими домовленостями 2007р. : митний союз; встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку; грошова політика відносно держав-членів, грошовою одиницею яких є євро; збереження морських біологічних ресурсів в рамках спільної політики щодо рибальства (зокрема, встановлення квот на вилов риби); спільна торгова політика (зовнішньоторговельні зв'язки з третіми країнами); укладання міжнародних угод, коли такі є необхідними для реалізації внутрішньої компетенції Європейського Союзу, коли їх укладання передбачено в законодавчих актах ЄС чи коли міжнародні угоди здатні зачепити дію правових норм, раніше встановлених на рівні Європейського Союзу. Загальна характеристика спільної та допоміжної компетенції ЄС. Розповсюдження Лісабонським договором компетенції ЄС на нові сфери суспільного життя, які раніше відносились до повноважень, що передбачаються.
Тема 5. Організаційна структура Європейського союзу
Зміни в організаційному механізмі Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей 2007 р. «Інститути», «органи» та «установи» Європейського союзу. Інститути Європейського союзу : Європейський парламент, Європейська рада, Рада ЄС, Європейська комісія, Суд ЄС, Європейський центральний банк, Рахункова палата. Склад та формування Європейського парламенту. Питання утримання депутатів Європарламенту. Принцип несумісності посад. Загальна характеристика внутрішнього регламенту Європейського парламенту. Керівні органи Європарламенту. Діяльність парламентських комісій, квесторів, Генерального секретаріату. Повноваження Європарламенту, порядок його роботи та прийняття рішень. Місце Європейської ради в системі органів Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей 2007 р. Склад та формування Європейської ради. Загальна характеристика організації роботи, прийняття рішень та повноважень інституції. Склад та формування Ради Європейського союзу. Внутрішня організація Ради ЄС : Голова, комітети та робочі групи, Генеральний секретаріат. Загальна характеристика порядку роботи, прийняття рішень та повноважень. Склад та формування Європейської комісії. Загальна характеристика Кодексу поведінки комісарів (2004 р.). Внутрішня організація комісії : Голова, заступник Голови, Верховний представник Союзу з іноземних справ та політиці безпеки, комісари, генеральні директорати та спеціальні служби. Загальна характеристика порядку роботи, прийняття рішень та повноважень. Судова система Європейського союзу. Склад та порядок формування Суду ЄС. Загальна характеристика повноважень та порядку прийняття рішень Судом Європейського союзу. Загальна характеристика трибуналу першої інстанції та спеціалізованих трибуналів. Історія створення та функціонування Європейського центрального банку. Місце Європейського центрального банку в системі органів Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей 2007 р. Загальна характеристика повноважень Європейського центрального банку. Склад та внутрішня структура Європейського центрального банку (Керівна рада, Загальна рада, Виконавчий комітет і т.д.). Загальна характеристика порядку роботи, прийняття рішень та повноважень. Склад та формування Рахункової палати. Діяльність Голови та аудиторів Рахункової палати. Загальна характеристика повноважень інституції. Органи Європейського союзу: Економічний та соціальний комітет, 10 Комітет Регіонів, Омбудсмен тощо. Установи

Європейського союзу : Європейський інвестиційний банк, Європол, Євроюст, європейські агентства тощо.

Тема 6. Прийняття правових актів в рамках ЄС
Загальна характеристика прийняття правових актів міжнародними організаціями. Класифікація таких актів. Формування напрямів політики Ради Європи та ОБСЄ. Прийняття міжнародних договорів в рамках даних міжнародних організацій. Прийняття інших видів нормативних актів в рамках Ради Європи та ОБСЄ. Основи формування структури політики Європейського союзу. Загальна характеристика напрямів політики ЄС. Роль Комісії ЄС як ініціатора політики Європейського союзу. Зміст принципу консультацій при формуванні політики ЄС : проведення дискусій на політичному рівні, а також на рівні професійних спілок і державних службовців та проведення детальних роз'яснень змісту політичних пропозицій. Розгляд практичних деталей впровадження політичних пропозицій. Втілення в життя політичних пропозицій : прийняття нормативних актів Європейського союзу. Необхідність для реалізації пропозицій видання так званої Білої книги, в якій детально викладається запропонована, але ще формально не підтверджена законодавча програма. Поняття законодавчого процесу Європейського союзу. Загальні законодавчі процедури: процедура «Європарламент-Рада Європейського Союзу» та процедура санкціонування. Спеціальні законодавчі процедури : «спеціальна законодавча процедура», бюджетна процедура та процедура укладання міжнародних угод. Сфера застосування законодавчої процедури «Європарламент-Рада Європейського Союзу». Висування законодавчої ініціативи при реалізації даної законодавчої процедури. Проведення «першого» та «другого» читання при 11 процедурі «Європарламент-Рада Європейського Союзу». Загальна характеристика «позитивної» (коли Рада ЄС робить запит на згоду Європарламенту для затвердження рішення) та «негативної» процедури санкціонування (коли Європарламент робить запит на згоду Ради ЄС для затвердження рішення). Сфера застосування «спеціальної законодавчої процедури». Загальна характеристика стадій «спеціальної законодавчої процедури». Роль Комісії та Ради при реалізації бюджетної процедури. Випадки скликання та роль примирювального комітету при бюджетній процедурі. Особливості прийняття бюджету в Європейському Союзі. Роль Комісії та Ради при реалізації процедури укладання міжнародних договорів. Випадки застосування елементів процедури санкціонування (договір про асоціацію; договір про приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод; договір, що встановлює особливі інституційні рамки шляхом організації процедур співробітництва; договір, що має важливе бюджетне значення для Європейського Союзу; договір, що торкається сфер, до яких застосовується звичайна чи спеціальна законодавча процедура, коли потрібне санкціонування Європарламенту) та консультацій з Парламентом, коли міжнародні договори торкаються винятково зовнішньої політики та спільної безпеки.

Змістовий модуль 2. Окремі аспекти права Європейського Союзу

Тема 7. Засоби судового захисту в праві Європейського союзу та Ради Європи Судова система Європейського союзу: історія та сучасність. Загальна характеристика повноважень окремих структурних елементів Суду ЄС (англ. «Court of Justice of European Union»): Суду (англ. «Court of 12 Justice» — вищого судового органу), Трибуналу (англ. та франц. «Tribunal» — колишнього Трибуналу першої інстанції), Трибуналу по справах публічної служби й інших спеціалізованих трибуналів (колишні «судові палати»). Склад Суду ЄС : судді та генеральні адвокати. Внутрішня організація Суду (Голова, Перший генеральний адвокат, пленум, палати та Велика Палата), трибуналу (Голова, пленум, палати та Велика Палата) та спеціалізованих трибуналів. Загальна характеристика порядку формування судових органів Європейського Союзу. Гарантії незалежності членів суду. Юридична сила рішень Суду ЄС. Прямі (дії проти держав членів, позови про визнання правових актів недійсними, позови про бездіяльність та позови, що виникають з відповідальності) і непрямі (преюдиційні запити) дії та справи попереднього контролю в сфері судового захисту в

рамках Європейського Союзу. Класифікація позовів, які подаються Комісією ЄС до Суду ЄС. Процес ініціювання судового розгляду Комісією ЄС. Провадження по справі за участі Комісії ЄС. Загальна характеристика позовів, що подаються іншими державамичленами. Загальна характеристика позовів про визнання правових актів недійсними. Критерій прийнятності таких позовів. Критерії індивідуального (особистого) та прямого відношення. Процесуальні строки позовів про визнання правових актів недійсними. Матеріальні підстави для перегляду нормативного акту : а) відсутність компетенції; б) порушення суттєвих вимог процесуального характеру; в) порушення цього Договору або будь-якої правової норми, що забезпечує його виконання; г) зловживання владою. Загальна характеристика позовів про бездіяльність. Критерій прийнятності таких позовів : 1) право подавати позов; 2) інституції, які можуть виступати як відповідач у суді; 2) попереднє звернення до інституціївідповідача. Підстави для розгляду позовів про бездіяльність. Загальна характеристика позовів, що виникають з відповідальності. Підстави для розгляду таких позовів. Позадоговірна відповідальність : підстави задоволення позову. Тлумачення нормативних актів Європейського Союзу Судом ЄС. Надання Судом ЄС преюдиційного тлумачення (тлумачення за зверненням національних юрисдикційних органів) стосовно : а) тлумачення Договору про функціонування Європейського Союзу; б) дійсності й тлумачення актів, що приймаються інституціями Європейського Союзу; в) тлумачення статутів органів, створених за рішенням Ради ЄС, якщо такі статути вимагають цього. Питання тлумачення національного законодавства в практиці Суду ЄС. Можливість та обов'язок національних судів звертатися до Суду ЄС. Загальна характеристика справ попереднього контролю.

Тема 8. Європейські стандарти в сфері вільного руху товарів

Зобов'язальне право країн Західної Європи (національний та міжнародний аспекти). Загальна характеристика правового регулювання ввезення/вивезення товарів за законодавством європейських країн. Поняття та принципи внутрішнього ринку Європейського Союзу (свобода пересування товарів, свобода пересування осіб, свобода надання послуг та свобода пересування капіталів). Визначення терміну «товари» в праві Європейського союзу. Історія правового регулювання вільного руху товарів на території країн Західної Європи. Введення стабілізуючих положень. Скасування митних та інших зборів, що мають еквівалентну дію. Строки їх скасування. Надання Судом ЄС визначення зборів, що мають еквівалентну дію. Виключення з переліку даних зборів : 1) зборів, що є елементами внутрішньодержавного оподаткування; 2) зборів, що представляють собою плату за надання послуг при перетині кордону, якщо послуги надаються добровільно, чи при дотриманні умов, встановлених Судом ЄС, якщо послуги обов'язкові. Усунення кількісних обмежень на експорт/імпорт а також заходів, рівнозначних ним. Участь Комісії та Суду ЄС в цьому процесі. Надання практикою Суду ЄС визначення кількісних обмежень та заходів, рівнозначних кількісним обмеженням як, а також встановлення переліку виключень з цього правила. Практика Суду ЄС щодо різних видів таких обмежень. Виключення з заборони кількісних обмежень на експорт/імпорт а також заходів, рівнозначних ним, встановлені установчими договорами та практика Суду ЄС в цій сфері. Питання податкової дискримінації в Європейському праві. Значення понять «внутрішнє оподаткування» та «дискримінація».Визначення прямої та непрямої податкової дискримінації за правом ЄС. Порівняння податків та товарів в практиці Суду ЄС.

Тема 9. Європейські стандарти в сфері вільного руху капіталів

Поняття «пересування капіталів» та «пересування платежів» в праві Європейського союзу. Джерела правового регулювання вільного руху капіталів та платежів на території країн Західної Європи. Скасування обмежень щодо вільного руху платежів відповідно до нормативних актів Європейського Союзу. Встановлення обмежень на вільний рух платежів практикою Суду ЄС : реекспорт банкнот та розрахунки за послуги готівкою. Скасування обмежень щодо вільного руху капіталів відповідно до нормативних актів Європейського Союзу. Внутрішній та зовнішній аспекти руху капіталів. Встановлення в праві Європейського Союзу переліку заходів країн-членів Організації, що можуть обмежувати внутрішній аспект руху капіталів : а) застосування різниць в податковому законодавстві платників податків, які знаходяться в неоднакових умовах щодо податкового доміцілію чи

щодо місця вкладення їх капіталів; б) застосування необхідних заходів для попередження податкових порушень, включаючи контроль за діяльністю фінансових установ; в) введення обов'язкового декларування даних про рух капіталів для адміністративних та статистичних цілей; г) обмеження руху капіталів з мотивів публічного порідку та державної безпеки. Встановлення обмежень на рух капіталів, пов'язаних з функціонуванням Європейського валютного союзу, відповідно до права ЄС. Можливість застосування фінансового ембарго (колективного та одностороннього) відповідно до установчих договорів Європейського Союзу. Правове положення Європейської системи центральних банків і Європейський центральний банк. Цілі, завдання та сфера діяльності Європейського інвестиційного банку. Адміністративна структура Європейського інвестиційного банку.

Змістовий модуль 3. Окремі аспекти Європейського права

Тема 10. Європейські стандарти в сфері прав людини

Історія створення та розвитку інституту основ правового положення особистості на наднаціональному рівні в Європі. Базові елементи системи основ правового положення особистості в Європейському союзі: 1) громадянство як стійкий правовий зв'язок людини з Європейським Союзом; 2) принципи правового положення людини і громадянина; 3) основні права, свободи й обов'язки. Загальна характеристика базових елементів основ правового положення особистості в праві інших європейських інституцій. 16 Джерела правового регулювання прав людини в рамках Ради Європи. Загальна характеристика положень Європейської конвенції про захист прав людини й основних свобод 1950 р. Джерела правового регулювання прав людини в рамках Європейського союзу. Принцип верховенства основних прав і свобод людини. Обмеження на здійснення основних прав і свобод. Роль прецедентного права судів Європейського Союзу для розвитку системи правового регулювання основ правового положення особистості. Загальна характеристика положень Декларації про права людини 1989 р. та Хартії Співтовариства про основні соціальні права працівників 1989 р. Їх роль, як норм «м'якого права», у розвитку інституту прав людини. Прийняття у 2001 р. Хартії Європейського союзу про основні права. Особливості даного документу. Загальна характеристика положень Хартії Європейського союзу про основоположні права 2007 р. Відмінності даного документу від попередніх міжнародних актів в даній сфері. Можливість оскарження рішення наднаціональних органів Союзу в Європейському Суді по правах людини як одна з особливостей даного міжнародно-правового акту. Окремі вилучення з Хартії, надані Лісабонським договором Великобританії і Польщі. Історія створення інституту громадянства Європейського Союзу. Підстави і порядок придбання союзного громадянства. Підстави втрати громадянства Європейського Союзу. Гарантії прав і свобод людини і громадянина. Надання Лісабонським договором 2007 р. громадянам додаткових прав і гарантій на участь у керуванні Європейським Союзом. Свобода пересування громадян країн-членів ЄС в межах Союзу. Роль в розвитку цього права Шенгенських угод. Законодавство Європейського Союзу про візи, притулок, імміграцію та інші напрями політики, пов'язані з вільним переміщенням осіб.

Тема 11. Європейське корпоративне право та політика конкуренції

Принципи регулювання заснування, діяльності та ліквідації юридичних осіб в праві Європейського союзу. Методи зближення та уніфікації національного законодавства в цій сфері. Визначення термінів «фірма» та «товариство» відповідно до установчих договорів та похідного законодавства Європейського союзу. Загальна характеристика європейських стандартів щодо створення товариств. Правове регулювання мінімальної кількості учасників товариства, формування капіталу товариства, змісту установчих документів, режиму правочинів, що укладаються до моменту реєстрації товариства, створення товариств в процесі реорганізації, розкриття інформації про товариство. Проведення гармонізації корпоративного права держав-членів Європейського союзу. Визначення корпоративного права Європейського Союзу як терміну для позначення системи правових норм, що містяться у актах вторинного законодавства Європейського Союзу (директивах і регламентах) та рішеннях Суду ЄС, й спрямовані на визначення правового статусу окремих

видів юридичних осіб, які підпадають під юрисдикцію Європейського Союзу або його держав-членів, шляхом: 1) встановлення вимог щодо запровадження у державах-членах Організації узгодженого правового регулювання відносин, що виникають у зв'язку зі створенням, діяльністю та припиненням юридичних осіб (опосередкованого регулювання); 2) прямого регулювання відносин, що виникають у зв’язку зі створенням, діяльністю та припиненням цих юридичних осіб. Загальна характеристика джерел корпоративного права ЄС. Класифікація директив Європейського Союзу в сфері корпоративного права. Спроби регулювання корпоративних відносин і шляхом укладення міжнародного договору. Застосування принципу субсидіарності в сфері європейського корпоративного права. Результати гармонізації та уніфікації корпоративного права країн-членів Європейського союзу. Основні причини провалу первісної програми з гармонізації корпоративного права. Існування на даний момент кількох типів регулювання у галузі корпоративного права: германська модель (Німеччина, Австрія, Швейцарія, та меншою мірою — Нідерланди), французька модель (Франція, Бельгія, Іспанія, Португалія, Італія, Греція), англосаксонська модель (Великобританія, Ірландія), скандинавська модель (Фінляндія, Швеція, Данія, та меншою мірою — Нідерланди) та східноєвропейська модель. Розробка та запровадження низки законодавчих актів (регламентів), якими запроваджувалися так звані наднаціональні юридичні особи : європейське об’єднання з економічних інтересів, європейське акціонерне товариство, європейське кооперативне товариство як альтернатива процесу гармонізації національного корпоративного законодавства у рамках ЄС. Загальна характеристика Європейського об’єднання з економічних інтересів (ЄОЕІ) — European Economic Interest Grouping. Умови створення та управління ЄОЕІ. Загальна характеристика європейського товариства (або європейської компанії) — European company. Способи формування європейського товариства. Вимоги для статутного капіталу європейського товариства. Загальна характеристика європейського кооперативного товариства — European Cooperative Society. Умови створення та управління європейським кооперативним товариством. Загальна характеристика європейських стандартів щодо капіталу акціонерних товариств, управління, реорганізації та поглинання товариств. Поняття спільної політики Європейського Союзу в сфері приватної конкуренції. Цілі та завдання антимонопольної політики ЄС. Формування права Європейського союзу в сфері приватної конкуренції. Характерні риси, притаманні праву конкуренції Європейського Союзу : універсальність, значний внесок у створення прецедентного права, принцип екстериторіальності та ідеологічний прагматизм. Заборона монополістичної діяльності підприємств в Європейському Союзі. Визначення понять «домінуюче становище» та «зловживання» домінуючим становищем відповідно до права Європейського Союзу. Контроль за концентрацією підприємств. Застосування санкцій щодо дій, які негативно впливають на торгівлю в межах Європейського союзу. Співвідношення національного права конкуренції з правом Європейського Союзу. Державний сектор і право конкуренції Європейського Союзу. Державна допомога компаніям і право конкуренції Європейського Союзу.

Тема 12. Європейські стандарти в митному праві

Визначення митного союзу. Співвідношення понять «митний союз», «тарифне суспільство» та асоціація вільної торгівлі». Історія створення митних союзів на території Західної Європи. Зони вільної торгівлі та митні союзи на території Західної Європи. Створення економічного союзу. Уніфікація митного регулювання Європейського економічного суспільства, Європейської організації вугілля та сталі й Євроатому. Створення митного союзу в рамках Європейського економічного суспільства. Визначення митного права Європейського союзу як сукупності норм, що регулюють суспільні відносини, пов’язані з внутрішнім та зовнішнім аспектами функціонування митного союзу. Співвідношення митного права ЄС та митного права держав-членів Організації. Зовнішні аспекти Митного союзу на території Європейського Союзу. Загальна характеристика положень Митного кодексу Європейської спільноти 1992 р. Інші нормативні акти, які регулюють питання, пов’язані з митними відносинами з країнами-нечленами Організації. Гармонізація в рамках Митного союзу митних режимів («митних процедур економічного змісту», «експорту», «імпорту» та «знищення товарів»). Введення у 1958 р. в рамках Європейського економічного суспільства

Спільного митного тарифу. Вплив Міжнародної конвенції про гармонізовану систему опису та кодування товарів 1987 р. На подальший розвиток тарифних та статистичних номенклатур ЄС. Введення у зв'язку з цим у інформаційної бази даних ТАРІК (інтегрований тариф Спільноти). Вплив на Спільний митний тариф положень ГАТТ/СОТ, тарифних пільг для певних країн та спільних тарифних переваг, що застосовуються до країн, які розвиваються. Застосування тарифних квот, тарифних меж та тимчасових призупинень тарифів як ще одного виключення зі Спільного митного тарифу.

Змістовий модуль 4. Окремі аспекти Європейського права

Тема 13. Європейське податкове право

Європейське податкове право як частина інтеграційного податкового права та податкового права держав-членів. Відмінність понять «податкове право» та «податкове законодавство» в Європейському праві. Національне законодавство країн-членів Європейського Союзу як частина Європейського податкового права. Загальна характеристика податкових систем Франції, Іспанії, Німеччини та скандинавських країн. Загальна характеристика податкових систем країн Центральної Європи, які входять до ЄС. Європейське податкове право та податковий федералізм як співвідношення наднаціонального права Організації і суверенного національного. Співвідношення форм інтеграційного і національного права в регулюванні податкових відносин. Позитивна та негативна податкова інтеграція. Принципи європейського податкового федералізму : демократизму, правового плюралізму, пріоритету прав і свобод людини, верховенства права ЄС, пропорційності, субсидіарності. Джерела інтеграційного податкового європейського права. Загальна характеристика положень установчих договорів Європейського Союзу про регулювання податкової сфери. Регламенти та директиви як джерела європейського податкового права. Особливості такого джерела європейського податкового права як рішення. Рішення Суду, що роз'ясняють норми інтеграційного права, але не містять заборонних положень та рішення Суду, що розя'ясняють норми інтеграційного права і містять заборонні положення. Підписання двосторонніх податкових договорів країнами-членами ЄС загальна характеристика Конвенції про усунення подвійного оподатковування в зв'язку з коректуванням (уточненням розмірів) прибутку асоційованих підприємств 1990 р. Проведення гармонізації податкового законодавства країн-членів Європейського Союзу в рамках Організації. Правові основи податкової системи Європейського союзу. Поняття «власних ресурсів» Європейського Союзу. Джерела формування «власних ресурсів» Європейського Союзу : сільськогосподарські податки, стягнуті в ЄС; мита, стягнуті на зовнішніх кордонах Європейського Союзу; відсоткові відрахування від ПДВ, що збирається державами-членами; прибутковий податок з фізичних осіб, що працюють в апараті Європейського Союзу. Перспективи розвитку європейського податкового права на сучасному етапі.

Тема 14. Європейські стандарти в сфері кримінального права

Розвиток кримінального права в Європі. Загальна характеристика системи сучасного кримінального законодавства європейських країн. Поняття міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру. Поняття транснаціональної злочинності. Загальна характеристика міжнароднoправових актів в сфері кримінального права, які діють на території Європи. Діяльність європейських організацій в сфері кримінального права. Основні напрями діяльності Ради Європи в сфері кримінального права : боротьба з відмиванням брудних грошей; боротьба зі злочинами проти свободи особистості і моральності; боротьба з корупцією; боротьба з незаконним обігом наркотиків, психотропних речовин та їх аналогів; боротьба; боротьба зі злочинами в сфері комп'ютерної інформації та інформаційних систем; боротьба зі злочинами, що посягають на культурну спадщину і довкілля; боротьба зі злочинами, що посягають на безпеку населення і громадський порядок. Спроби формування спільної кримінальної політики для держав-членів Організації. Загальна характеристика міжнародно-правових актів, прийнятих в цій сфері в рамках Ради Європи. Етапи формування спільної кримінальної політики Європейського союзу. Створення у 1975 р. особливого координаційного органу в сфері спільної кримінальної політики — групи Trevi — як перший

етап побудови спільної кримінальної політики. Загальна характеристика джерел європейського кримінального права на цьому етапі. Прийняття у 1992 р. Маастрихтського договору про створення ЄС як початок формування другого етапу спільної кримінальної політики ЄС. Загальна характеристика третьої опори Європейського союзу — співробітництва в сфері правосуддя та внутрішніх справ. Інструменти реалізації спільної кримінальної політики на цьому етапі : спільні позиції, резолюції та рекомендації. Загальна характеристика реформи спільної кримінальної політики, введеної Амстердамськими домовленостіми 1997 р. Ліквідація Лісабонським договором про функціонування Європейського союзу 2007 р. третьої опори та перехід вирішення питань боротьби зі злочинністю від неї безпосередньо у відання ЄС. Основні заходи Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю на сучасному етапі. Загальна характеристика положень «Гаагської програми по зміцненню свободи, безпеки та правосуддя в Європейському Союзі» 2004 р. Створення та діяльність Європейського поліцейського відомства (Європолу) та Європейського відомства для координації діяльності національних прокуратур (Євроюст). Загальна характеристика нових ініціатив Європейського союзу в сфері співробітництва органів юстиції. Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь в законодавстві ЄС. Загальна характеристика нормативних джерел Європейського Союзу щодо боротьби з фальшуванням грошей та інших злочинів, безпосередньо пов'язаних з виготовленням фальшивих банкнот та монет, а також підробкою і обманними діями щодо безготівкових засобів платежу. Загальна характеристика нормативних джерел ЄС щодо боротьби легалізацією злочинних доходів та фінансування тероризму, корупцією та правопорушеннями в бюджетній сфері, торгівлі наркотиками, злочинами проти свободи особистості, сім'ї та неповнолітніх, екологічними злочинами, злочинами в сфері комп'ютерної інформації та інформаційних систем, боротьби з незаконною міграцією, зі злочинами, пов'язаними з расизмом та ксенофобією. Контроль Європейського Союзу за гармонізацією національних законодавств в даній сфері. Проекти подальшої гармонізації стандартів кримінальної відповідальності та кримінально-процесуального права.

Тема 15. Європейські стандарти в інформаційній сфері

Класифікація інформаційних прав людини. Обмеження у міжнародному інформаційному праві на розповсюдження інформації та доступ до неї : заборона розповсюдження інформації, яка не схвалюється міжнародним співтовариством (заборона пропаганди війни, заборона пропаганди расової та інших видів дискримінації, обмеження, що стосуються етичних норм), заборона цензури, заборона вчинків проти честі і гідності особи, заборона порушень професійної етики, заборона розповсюдження інформації, що порушує 24 авторське право, допускає плагіат чи використання чужої інформації або публікацію інформації, наклепницького характеру про інші засоби масової інформації тощо. Основні напрями діяльності Ради Європи в галузі регулювання інформаційної сфери : захист інформації в автоматизованих системах управління; інформація щодо охорони навколишнього середовища; рівність жінок і чоловіків у громадському політичному житті; інформаційні обміни; захист інформації про особу; боротьба з кіберзлочинами. Загальна характеристика джерел правого регулювання інформаційних відносин, прийнятих в рамках Ради Європи. Загальна характеристика інформаційної політики Організації безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Розгляд організацією таких проблем, як транскордонне поширення інформації, вільний доступ та обмін інформаційними даними, поглиблення співпраці в галузі інформаційних відносин, сприяння діяльності журналістів, обмін військовою інформацією як ефективного механізму підтримання стабільності, підвищення транспарентності та співробітництва в регіоні діяльності ОБСЄ, вплив засобів масової комунікації на усвідомлений вибір суспільства, заборона інформації, що містить ідеї агресивного націоналізму, расизму, ксенофобії, етнічної та релігійної нетерпимості тощо. Інформаційна проблематика останніх саммітів ОБСЄ. Головні напрями співробітництва країн-членів ЄС в інформаційній сфері : 1) інформаційні права і свободи фізичних та юридичних осіб; 2) правове регулювання ЗМІ; 3) розвиток інформаційного суспільства на території ЄС; 4) створення ефективної системи інформаційної безпеки на території Європейського Союзу. Норми Європейської конвенції про захист прав та основних свобод

людини 1950 р. та норми Хартії ЄС про основоположні права 2007 р. щодо інформаційних прав людини. Загальна характеристика інших джерел права Європейського Союзу щодо регулювання інформаційної сфери. Визначення терміну «висловлювання» відповідно до практики Європейського суду з прав людини. Виключення зі свободи вираження поглядів, відповідно до практики Європейського суду з прав людини. Підстави для правомірного втручання держави у свободу вираження поглядів. Право на вільний доступ до інформації та виключення з цього права відповідно до європейських стандартів. Захист журналістських джерел інформації. Оцінка правомірності дій держави по обмеженню інформаційних прав і свобод відповідно до практики Європейського суду з прав людини. Загальна характеристика європейських стандартів в сфері захисту особистих даних. Елементи сучасного правового механізму регулювання відносин в сфері інформаційної приватності : принципи правомірності обробки, права суб'єкта даних (особи, якої стосується інформація персонального характеру), принципи легітимного обмеження прав суб’єктів даних, обов’язки інших суб’єктів цих відносин, система нагляду за додержанням законності обробки і захисту прав суб’єктів даних. Спеціальні акти європейських організацій щодо права людини на інформаційну приватність. Загальна характеристика правових джерел захисту авторського права на території Західної Європи. Інформаційна безпека як один з приоритетних напрямів діяльності європейських організацій. Проведення дослідження розвитку інформаційної цивілізації та реалізація проектів за програмою “Комунікація, інформація, інформатика та телематика” в рамках міжнародних організацій ЮНЕСКО/РЄ/ЄС. Ініціювання розгляду проблем кібер-простору і правового регулювання міжнародних і регіональних інформаційних потоків. Проведення міжнародних конгресів з етичних, правових і соціальних проблем кібер-простору під егідою РЄ/ЮНЕСКО. Загальна характеристика програм розвитку інформаційного суспільства в рамках Європейського союзу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин **Всього - 120год.**					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	сем.	с. р.	інд.	кр
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Поняття та основні категорії права ЄС						
Тема 1. Поняття і структура права Європейського Союзу.	7	1		6	-	
Тема 2. Джерела права ЄС.	6	1		5	-	
Тема 3. Співвідношення права Європейського Союзу як міжнародної структури з національним правом.	11	2	2	7		
Тема 4. Компетенція Європейського Союзу	7	1		6		
Тема5. Організаційна структура Європейського Союзу	9	1		8		
Тема6. Прийняття правових актів в ЄС.	10	2	2	6		
Разом за змістовим модулем 1	50	8	4	38		
Змістовий модуль 2. Окремі аспекти права Європейського Союзу						
Тема 7. Засоби судового захисту в праві Європейського союзу та Ради Європи.	**7**	2		5		
Тема8. Європейські стандарти в сфері вільного руху товарів.	9	2		7		
Тема9. Європейські стандарти в сфері вільного руху капіталів.	10	2	2	6		
Разом За змістовим модулем 2	26	6	2	18		
Змістовий модуль 3.Окремі аспекти Європейського права						
Тема 10. Європейські стандарти в сфері прав людини.	7	2		5		
Тема11. Європейське корпоративне право та політика конкуренції.	8	2		6		
Тема12. Європейські стандарти в митному праві.	9	2	2	5		
Разом за змістовим модулем 3	24	6	2	16		
Змістовий модуль 4. Окремі аспекти Європейського права						
Тема 13. Європейське податкове право	7	2	2	3		
Тема14. Європейські стандарти в сфері кримінального права.	5	2	1	2		
Тема15. Європейські стандарти в інформаційній сфері.	6	2	1	3		
Разом за змістовим модулем 4	18	6	4	8	-	
Всього	**120**	**26**	**12**	**80**	**-**	**2**

5. Питання до заліку

1. Панєвропейська течія та її значення для розвитку європейського права.
2. Заснування та діяльність Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) і його роль щодо розвитку та становлення Європейського права.
3. Співвідношення понять «право Європейського союзу» та «Європейське право».
4. Загальна характеристика джерел Європейського права.
5. Особливості різних видів правових сімей, які існують на території Західної та Центральної Європи.
6. Співвідношення і взаємовплив національного права та права європейських міжнародних міжурядових організацій.
7. Формування та розвиток європейського права як регіональної підсистеми міжнародного права. 8. Формування «м'якого права» («soft law») в рамках найбільших європейських організацій.
9. Класифікація джерел права Європейського союзу.
10. Дія в часі та просторі первинного законодавства Європейського Союзу.
11. Визначення «похідного законодавства» Європейського союзу.
12. Порядок опублікування та вступу в силу похідного законодавства ЄС.
13. Міжнародне право як джерело права Європейського Союзу.
14. Доктрина як джерело права Європейського Союзу.
15. Джерела прецедентного права Європейського Союзу.
16. Зміни в організаційному механізмі Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей 2007 р
17. Інститути Європейського союзу.
18. Склад та формування Європейського парламенту.
19. Місце Європейської ради в системі органів Європейського союзу після прийняття Лісабонських домовленостей 2007 р.
20. Склад, формування та внутрішня організація Ради ЄС.
21. Діяльність Європейської комісії.
22. Судова система Європейського союзу.
23. Загальна характеристика повноважень палати аудиторів.
24. Органи Європейського союзу.
25. Установи Європейського союзу.
26. Структура та повноваження Ради Європи.
27. Прийняття нормативних актів в рамках Ради Європи та ОБСЄ.
28. Загальні законодавчі процедури Європейського Союзу.
29. Спеціальні законодавчі процедури Європейського Союзу.
30.Розподіл повноважень між Співтовариством та державами-членами відповідно до первинного законодавства Європейського Союзу.
31.Розширення предметів виключної компетенції Європейського союзу, внесені Лісабонськими домовленостями 2007 р.
32. Загальна характеристика спільної та допоміжної компетенції Європейського Союзу.
33. Питання прямої дії та прямого застосування нормативних актів Європейського Союзу.
34. Питання верховенства права Європейського Союзу. 35. Уніфікація та гармонізація права країн-членів Європейського Союзу.
36. Співвідношення права Ради Європи та інших європейських інституцій як міжнародних структур з національним правом.
37. Особливості співпраці України з Європейськими структурами.
38. Загальна характеристика повноважень окремих структурних елементів Суду ЄС.
39. Загальна характеристика порядку формування судових органів Європейського Союзу.
40. Прямі і непрямі дії та справи попереднього контролю в сфері судового захисту в рамках Європейського Союзу.
41. Класифікація позовів, які подаються Комісією Європейського Союзу до Суду ЄС.
42. Загальна характеристика справ попереднього контролю.
43. Загальна характеристика повноважень Європейського суду з прав людини.

44. Розгляд спорів в Європейському суді з прав людини.
45. Поняття та принципи внутрішнього ринку Європейського Союзу.
46. Скасування митних та інших зборів, що мають еквівалентну дію в рамках внутрішнього ринку Європейського Союзу.
47. Усунення кількісних обмежень на експорт/імпорт а також заходів, рівнозначних ним в рамках внутрішнього ринку Європейського Союзу.
48. Джерела правового регулювання вільного руху капіталів та платежів на території країн Західної Європи.
49.Скасування обмежень щодо вільного руху платежів відповідно до нормативних актів Європейського Союзу.
50.Скасування обмежень щодо вільного руху капіталів відповідно до нормативних актів Європейського Союзу.
51. Встановлення обмежень на рух капіталів, пов'язаних з функціонуванням Європейського валютного союзу.
52. Правове положення Європейської системи центральних банків.
53. Цілі, завдання та сфера діяльності Європейського інвестиційного банку.
54. Загальна характеристика європейських стандартів щодо створення товариств.
55. Корпоративне право Європейського Союзу.
56.Проведення гармонізації корпоративного права держав-членів Європейського союзу.
57. Загальна характеристика європейських наднаціональних юридичних осіб.
58. Загальна характеристика європейських стандартів щодо капіталу акціонерних товариств, управління, реорганізації та поглинання товариств.
59. Формування права Європейського союзу в сфері приватної конкуренції.
60. Співвідношення національного права конкуренції з правом Європейського Союзу.
61. Загальна характеристика базових елементів основ правового положення особистості в праві європейських інституцій.
62. Роль прецедентного права судів Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини для розвитку системи правового регулювання основ правового положення особистості.
63. Загальна характеристика положень Хартії Європейського союзу про основоположні права 2007 р.
64. Історія створення інституту громадянства Європейського Союзу.
65. Загальна характеристика Шенгенських угод.
66. Законодавство Європейського Союзу про візи, притулок, імміграцію та інші напрями політики, пов'язані з вільним переміщенням осіб.
67. Історія створення митних союзів на території Західної Європи.
68. Співвідношення митного права Європейського Союзу та митного права держав-членів організації.
69. Зовнішні аспекти Митного союзу на території Європейського Союзу.
70. Гармонізація в рамках Митного союзу митних режимів.
71. Спільний митний тариф Європейського Союзу.
72. Європейське податкове право як частина інтеграційного податкового права та податкового права держав-членів.
73. Загальна характеристика податкових систем Франції, Іспанії, Німеччини та скандинавських країн.
74. Принципи європейського податкового федералізму. 75. Джерела інтеграційного податкового європейського права.
76. Правові основи податкової системи Європейського союзу.
77. Перспективи розвитку європейського податкового права на сучасному етапі.
78. Загальна характеристика системи сучасного кримінального законодавства європейських країн.
79. Основні напрями діяльності Ради Європи в сфері кримінального права.
80.Загальна характеристика міжнародно-правових актів, прийнятих в кримінального права в рамках Ради Європи.

81. Етапи формування спільної кримінальної політики Європейського союзу.
82. Основні заходи Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю на сучасному етапі.
83.Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь в законодавстві Європейського Союзу.
84. Загальна характеристика нормативних джерел права Європейського Союзу щодо боротьби зі злочинами міжнародного характеру.
85.Контроль Європейського Союзу за гармонізацією національних законодавств в даній сфері.
86.Загальна характеристика джерел правого регулювання інформаційних відносин, прийнятих в рамках Ради Європи.
87.Загальна характеристика джерел правова Європейського Союзу щодо регулювання інформаційної сфери.
88.Право на вільний доступ до інформації та виключення з цього права відповідно до європейських стандартів.
89.Загальна характеристика європейських стандартів в сфері захисту особистих даних.
90.Інформаційна безпека як один з приоритетних напрямів діяльності європейських організацій.

6. Рекомендована література

Базова

1. Указ Президента України від 24 лютого 1998 р. Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) // Офіційний вісник України. - 1998.- № 8.- Ст.296.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 р. Про затвердження Положення про Міжвідомчу координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. // Офіційний вісник України. - 1999.- № 33.- Ст.1734.
3. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України від 11 червня 1998. // Офіційний вісник України. - 1998.- № 24.-Ст.870.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 р.Про концепцію адаптації законодавства України до законодавства 33 Європейського Союзу. // Офіційний вісник України. - 1999.- № 33.- Ст. 1734.
5. Постанова Верховної ради України від 2 липня 1993 р. «Про основні напрямки зовнішньої політики України». // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 37.
6. Декларація “Про модель спільної та всеохоплюючої безпеки для Європи XXI століття” 1996 р.
7. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) від 8 червня 2000 р.
8. Директива Ради ЄС Про встановлення визначення для допомоги незаконного в’їзду, транзиту і перебуванню 2002 р.
9. Директива Ради ЄС Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей 1991 р.
10. Директива Ради ЄС Про охорону комп’ютерних програм 1991 р.
11. Договір про Європейський Союз 2007 р.
12. Договір про заснування Європейського економічного співтовариства 1957 р. 13. Договір про заснування Європейського об’єднання з вугілля та сталі 1951 р. 14. Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 р.
15. Договір про партнерство між Україною і Європейськими Співтовариствами 1994 р.
16. Європейська конвенція по відшкодуванню шкоди жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р.
17. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р. 34
18. Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей 1985 р.
19. Європейська конвенція про транскордонне телебачення 1989 р.
20. Європейська хартія основоположних прав 2007 р.
21. Єдиний Європейський Акт 1986 р.
22. Ніццький договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів 2001 р.
23. Регламент 1303/2007 Комісії ЄС 2007 р. щодо записів та електронних комунікацій, які відносяться до даних в діяльності пошти та телемовного обладнання.
24. Регламент Парламенту та Ради ЄС 2004 р. щодо заснування Європейського агентства з мережевої та інформаційної безпеки.
25. Угода про партнерство та співробітництво. Повний текст угоди, підписаної між Європейським Союзом та Україною в Люксембурзі 16 червня 1994 р. // Делегація Європейської Комісії в Україні. - К., 1995. - 89 с.
26. Лісабонський Договір про функціонування ЄС 2007 р.
27. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід. У 2-х книгах. – К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2001.
28. Гоці Сандро. Урядування в об’єднаній Європі. „К.І.С.”— К., 2003.

29. Европейское право: Учеб. для вузов / Под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. Энтина Л.М. – М., 2000.
30. Забігайло В. Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу // Українсько-європейськнй консультативний центр з питань законодавства (ІШРІАК). Інформ. бюлетень центру.- 2000.- № 4.
31. Законы и практика средств массовой информации в Европе, Америке, Австралии (сравнительный анализ законодательных актов в 11 демократических странах мира). — М., 1997.
32. Зенин И. А. Гражданское и торговое право зарубежных стран : учеб. пособие. - М. : Высшее образование, 2008. - 238 с.
33. История европейской интеграции (1945-1994). / Под ред. Намазовой А.С., Эмерсона Б.М.— М, 1995.
34. Кібенко О.Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи : перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі Країни. — Х.: 2005.— 432 с.
35. Кормич. Інформаційна безпека. Організаційно-правові основи. – К., 2004. 36.Костенко М.Л., Лавренова Н.В. ЕС после Маастрихта: федерация, конфедерация или международная организация // Государство и право. - 1994. - № 4. - С. 105-136.
37. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика. – К., 2000.
38.Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). К., 2002.
39. Муравйов В. Реалізація норм права європейського союзу у внутрішніх правопорядках держав-членів // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. — 2013. — № 1086, вип. 2. — С. 58- 64.
40. Опришко В.Ф., Омельченко А.В., Фастовець А.С.. Право Європейського Союзу. Загальна частина. К., 2002.
41. Право Европейского союза : учебник для вузов / под ред. С.Ю. Кашкина. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт; Высшее образование. 2010 — 1119 с.
42. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В.М. Бесчастний, В.П. Філонов, О.В. Філонов, В.М. Субботін та ін .; за ред. В.М. Бесчастного. — 2-ге вид., стер. — К. : Знання, 2011. — 366 с.
43. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. В. І. Муравйова. — К.: Юрінком Інтер, 2011. — 704 с. — Бібліогр.: с.520—527.
44. Проді Р. Задум об’єднаної Європи. – К.: К.І.С., 2001. –140 с. 36
45. Раданович Н.М. Про критерії відповідності національної юридичної практики нормам Конвенції про захист прав і основних свобод людини // Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Дослідження. Нормативні акти. Львів, 2000.- № 4.- С.20-24.
46. Суд Европейских Сообществ. Избранные решения. М., 2001.
47. Татам А. Право Європейського Союзу: Підручник / Пер. з англ. – К., 1998. - 424с.
48. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу. – К.: Аналітичний дослідний центр “АНОД”, Вид-во К.І.С., 2001.
49. Толстопятенко Г.П. Европейское налоговое право. М., 2001
50. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи Порівняльний аналіз, проблеми гармонізації.— К., 2006.
51. Хорольский Р.Б. Судовий прецедент як джерело права Європейського співтовариства / Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. Тацій В.Я. – Вип. 39. – Х.., 1999.
52. Энтин М.Л. Суд европейских сообществ: правовые формы обеспечения западноевропейской интеграции. М., 1987.
53. Яковюк І. Система джерел права Європейського Союзу: загальна характеристика //Філософія права і загальна теорія права. — 2013. — № 1. — С. 209-220.
54. www.europa.eu.int
55. www.europarl.eu.int 56. www.ue.eu.int
57. www.curia.eu.int

58. Hartley T.C. Constitutional and institutional aspects of the Maastricht agreement. // International and Comparative Law Quartely. - 1993. - Vol. 42. - Part 2.
59. Robertson H. European institutions. Cooperation, integration, unification. - L., 1973.
60. Tempini N. Fortress Europe: EC External Trade Relations and New Protectionism. - PNL Press, 1990.
61. The external relations of the EC - the economic and political role of the Community // Delegation of the Commision of the EC in Austria. - Alpbach, 1992.

Додаткова:

62. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки персональних даних та безперешкодного руху цих даних 1995 р.
63. Директива № 97/66/ЄС стосовно обробки персональних даних і захисту приватності у телекомунікаційному секторі 1997 р.
64. Директива Парламенту та Ради 2007/65/ЄЕС Щодо наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів стосовно телемовлення (щодо певних аспектів транслювання реклами по телебаченню) від 11 грудня 2007 р.
65. Директива Ради 84/450/ЄЕС “Щодо наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів стосовно реклами, яка вводить в оману” від 10 вересня 1984 р.
66. Директива Ради 96/62/ЄС Щодо оцінки та контролю навколишньої атмосфери 1996 р.
67. Додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників 1975 р.
68. Додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників 1978 р.
69. Другий протокол до конвенції про захист фінансових інтересів ЄС 1997 р. 70. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р.
71. Європейська угода про захист телерадіомовлення та Протоколи до неї від 22 червня 1960 р.
72. Глухарев Л.Н. Европейские сообщества: в поисках новой стратегии. - М., 1990.
73. Муравйов В. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче. — 2013. — № 8. — С. 12-18.
74. Сандровский К.К. Международное таможенное право: Учебник. — 3-е изд., стер. - К.: О-во "Знания", КОО, 2002. - 461 с.
75.Сиджански Д. Федералистское будущее Европы. От Европейского Сообщества до Европейского Союза.- М., 1998.
76. Яковюк І. Особливості впливу наднаціональної організації на державний суверенітет країн-кандидатів та країн-сусідів (на прикладі Європейського Союзу) // Вісник Академії правових наук України. — 2010. — № 3. — С. 19-31. 77. Яковюк І. В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу // Державне будівництво та місцеве самоврядування. — 2014. — Вип. 27. — С. 62-76.